

SKRIFTER

UTGIFNA AF SÄLLSKAPET

SVENSKA FOLKSKOLANS VÄNNER.

TREDJE HÄFTET.

En Byhistorie.

Teckning ur folklifvet

af

Barus Ater.

(Adèle Weman)

Inhemskt original.

Selsingfors,

Tidnings- och tryckeri-aktiebol:s tryckeri,
1883.

En byhistorie.

Gräsmidja by låg i en af de swenska socknarna i Åbo och Björneborgs län. Byn omfattade tre ganska stora gårdar: Norrgård, Mellangård och Nedergård.

Norrgårds Anders war den mest framstående af bönderna i byn, icke därför att han war den förmögnaaste, hans hemman war till och med mindre än Mellangården, hwars ägor gränsade därtill, och Mellangårds-husbonden ägde mera i både spannmål och penningar, men Norrgårds-husbonden war en mächtig man på socknens kommunalstämmor och kunde föra ordet både kraftigt och wältänkt.

„Norrgården“ och „Mellangården“, såsom ägarena af dessa gårdar i dagligt tal kallades, kommo ej alltid wäl öfwerens hwad allmänna angelägenheter beträffade och icke allenast i sockenstugan, där kommunalstämmorna höllos, utan äfwen dessemellan pröfwade de mången dust i ord, så hästigt, att Norrgårds milda och saktmodiga wärdinna medlande nödgades ingripa däri.

Mellangården war ännu en tämligen ung man, kraftfull och ljuslett, men en och annan i byn tyckte, att han bar hufwudet nog högt, det kunde icke skada om tid och förhållanden något litet böjde den stolta nacken. Men Mellangårds Lars war nu engång sådan han war och hitintills hade ingenting böjt honom. Man sade att hans hustru icke yttrade många ord, då hennes man war nära, och hon hade någonting fruktande och flygt i sina ögon.

Mellangården tyckte om att bibehålla gamla tidens seder och bruk, hans förfäder hade warit rika och mäktiga i århundraden och om han fått litet högmod på sin del, så rädde han ej

därför, han hade ärft det efter farfar och farfars far. „Ett arf, som han gärna kunde spela bort“, menade Norrgårds Anders, som icke wiste hwad högmöd war, fastän hans röst ofta blef den afgörande wid stämman och han nyss fått det hedrande wärfwet att wara församlingens kyrkwärd.

Kyrkwärden war en man wid några och fyratio år med en talrik barnaskara omkring sig. Älste jonen Nils war par och tjugo år. Han war en besynnerlig gosse, denne Nils, han hade warit det redan från spädaaste barndom. Han satt gärna själf tyft, men lysnade icke ogärna till andras samtal, icke till wanligt sladder, skwaller eller baktal, men till kärnfullt och förståndigt samtal och blotta anblicken af en bok kom hans ögon att blänka af lustnad efter innehållet däri. Han hade aldrig gått i någon skola, stackars Nils, kommunens medlemmar hade länge spjärnat emot en sådan, man ansåg sig icke hafwa råd att kosta mycket på bildningens sak och så kom det sig att kommunen icke ännu hade en fast folkskola och blott en enda ambulatorisk, som efter några dagar skulle uppställas i Gräswidja Norrgårds.

Om Nedergårds-husbonden hwiskade man i byn, ett och annat. Han tyckte om att kallas herre och lesde gärna öfwer sina tillgångar, han satt inne i kammaren, måfligt rökande sin snugga, när kyrkwärden och Mellangården gingo till åfern med lien på axeln. Han tyckte om stora kalas och fina wisiter och ansåg det wara en ära, om herr befallningsmannen eller herr pastorn gjorde ett besök hos honom. Men man hwiskade om hans stora skulder och dåliga affärer och ansåg att Nedergårds hemman stod på branten af sitt fall. Det dugde ej att på den lilla jordtorfwan wara herre och sysslolös. Nedergården war ännu ogift, ehuru han alltid haft godt öga till kwinfolk, han hade många gånger warit trolofwad, men lika många gånger brutit igen, han ansågs hafwa ett ostadigt hjärta.

I kommunen rådde denna tid stor uppståndelse och meningsolikhet, herr pastorn hade på allwar wänt förslag om inrättandet af en fast folkskola och medlemmarna i församlingen hade delat sig i två partier, „för- och motpartiet.“

Motpartiet ansåg omkostnaderna för ett dylikt företag altför mycket betungande, man borde invänta gynsamare tider, frågan borde uppskjutas åtminstone ett tiotal af år.

Förpartiet insåg det trängande behofvet af en skola, menande att man redan altförlänge uppskjutit med inrättandet af en sådan och att icke uppskof, men påskyudande af frågans lösning war nödwändigt.

Gräsmidja Mellangårds Lars war hufvudman för „motpartiet“, kyrkwärden för „förpartiet“, och de hade icke sett rätt blidt på hwarandra alt sedan sista kommunalstämman, då de råkat i delo och tappert munhuggits.

Frågan hade då blifwit oafgjord och ny stämna utlyst och det war till denna, som Mellangårds-husbonden gjorde så stora förberedelser. Han war en styf man, som icke wille wifa, och det war icke utan, att han bar ett afundsamt öga till kyrkwärden, hvars andraganden alltid biföllos och gillades af pastorn och öfrige herremän. Lars tykte icke om herremän, han war lika god som någon af dem, menade han, de wille utsjuga bönderna, pålägga dem dryga utgifter och wara deras förmyndare i allting. De ansågo bönderna icke begripa något och föraktade bondeflasjen. „Men med skolan skulle det icke blifwa någonting af“, förklarade Lars med tillförsigt.

Han använde hela weckan på resor. Det war någonting nytt att se Mellangården, som wanligen wistades i hemmet, oupphörligt föra fram och åter mellan wänner och bekanta, men saken blef snart känd, han wärswade röster emot förslaget om skolbyggnaden. Han hade föresatt sig att besegra herremännen, kyrkwärden och deras anhang. Nästa söndag, efter slutad gudstjänst, war den afgörande timmen, det war därför hög tid att arbeta och wara wärksam.

— Far, skall ni icke bereda er som Mellangården? frågade Nils, då far och son en afton med nyan på axeln wandrade hemåt efter slutadt arbete i skogen.

— Swem sade dig att Mellangården handlar efter mitt tycke, det är icke rent spel, som spelas denna tid.

— Men han spelar er matt far, hur kan ni winna?

— Rätt winner och orätt går under, Nils. Undersef är icke i min smak, det smakar bäst.

Norrgårds Anders spottade litet föraktligt, han hade aldrig tykt om frokwägar, raft och på sak wille han.

Då de trädde in i stugan, höll wärdinnan på att stryka gardiner till främmanfammaren, hon stod där helt rödbrusig och wänlig, medan strykjärnet gled fram och tillbaka öfwer det hwita tyget.

— Du gör fint för lärarinnan, skrattade kyrkwärden, medan han från spiselden antände pipan.

— Mor hedrar lärdomen, inföll Nils, och det tror jag ni icke klandrar, far.

Kyrkwärden tog plats i den bekwäma gungstol, hans älske son egenhändigst swarfwat.

— Man wet ju icke af hwad slag jungfru Stenwall är, menade wärdinnan, jag tror ingen i Gräswidja by sett henne.

— Ja ja, det är en tid af kamp och strid inom församlingen, klagade kyrkwärden, men den ambulatoriska skolan ha wi genomdrifwit och därmed basta.

— Den frågan rönte ringa motstånd, man war tämligen enig om småskolan.

— Men tämligen oenig i lönefrågan. Skall det wara, så skall det wara engång för alla; en lärarinna's arbete är mera wärdt än en spottstysfwer, men huru många förstå hennes möda? Se många, säger jag. Man tror det kallet wara det lättaste, jag håller före att själens arbete är tyngre än kroppens.

— Och jag håller före att det icke alltid är roligt att wara den älske i klungan, suckade Nils. Kyrkwärden såg litet missnöjd ut.

— Gå hå, är det lätjan som för sin talan? Är det skolbänkarnas iordningställande, som föder suckar?

— Nej far, men yngre bror får lära sig något han, på min tid fans det ingen skola.

Nils gick med långa steg ut från stugan, kanske gick han för att uppställa bänkarna i skolsalen. Hans mor såg efter honom.

— Käre Anders du, jag tror det var en tår, som lyste i ögonvrån på Nils.

— Ja ja, gossen förstar efter ljus och lärdom. Spride Gud wetandets frö i vår bygd och signe han vår lilla och vår stora skola!

Den afgörande söndagen var inne. Septembersolen sken klart på de nysuppatta gardinerna i Norrgårds främmankamare, där alt var rent och putsadt till den unga lärarinns emottagande. Här skulle hon bo under sin tre månaders långa vistelse i Gräswidja och i salen strax intill stodo bänkarna hyflade och ihopslagna af Nils' arbetsamma hand.

Kyrkklockornas klang hördes ända till Gräswidja och Mellangårdens blankmålade färra rullade åstad, dragen af en listig häst, som kråmade sig framför kyrkvärdens stugufönster. Norrgårds-wärdinnan hade aldrig sett Mellangårds-husbonden se högfärdigare ut än just det ögonblick, han nickade in till henne, där hon stod och blickade efter honom genom rutan. Det stod aldrig rätt till med skolfrågan i dag, det trodde wärdinnan sig se i grannens förtröstansfulla anletsdrag.

— Säg du honom? frågade wärdinnan.

Nils, som just påsatte kyrkhatten, smålog.

— Ni menar att han tänkte stora saker, mor?

— Jag menar att han, Gud hjälpe själen, tänkte mer på födenstämman än på Gud.

De gingo ut tillsammans. Kyrkvärden hade gått förut och Kalle, 14-åringen, höll hästens tyglar. De yngsta barnen följde mor till karran och bådo henne köpa några skorpor ifrån bagarbodan, de skulle under tiden läsa sin katekes och öfwa sig till skolan, de lofwade att vara riktigt slitiga och snälla och modern lofwade en duktig bagar skorpa åt enhwar af dem.

Så bar det af till kyrkan, som stod pryblig midt i fransjen af en löfrik kyrkogård, där kors och andra minneswårdar glimmade, påminnande om döden och om ewigheten. Wid kyrk-

muren stod en hop unge män samtalande, enhwar af dem bar högtids-drägt och högtidsmin.

Det ringde än engång och folket strömmade in i kyrkan, männen togo plats till höger, kvinnorna till vänster om hufwudingången och snart brusade orgelns toner genom kyrkohwalfwen; klockaren angaf psalmtonen, församlingen föll in och om fången icke war fulländadt skön, utförd efter konstens alla regler, så war den dock högtidlig och de flesta kände att de just nu woro stämda att åhöra ordet, som den åldrige, afhållna kyrkoherden snart skulle förkunna.

Kyrkwärden fylde helt andäktigt sina plikter, frambar till altaret kannan med nattwardswinet och skålen med bröden. Norrgårds-Anders tog sig aldrig så bra ut som i kyrkan, där han satt ett halft hufwud högre än den stora menigheten och lät sina kloka ögon med andakt hwila på predikantens wördnadswärda gestalt. Kyrkwärdens hela själ låg i uttrycket af hans mörktgrå ögon, och kyrkwärdiskan tyckte att wördigare gubbe än hennes Anders ägde knappast någon af bygdens hustrur. Själffåg hon så mild och god ut, där hon satt med den swarta sidendufen på det slättkamrade håret och luftwattensflaskan i wantbeklädda händer. Hon lät helt wänligt den lilla flaskon kringföras bland kvinnoskaran och hwita näsdukar, wattnade med flaskans wälluktande innehåll, höjdes midt under predikan till kvinnornas näsor.

Öfwanför altaret hängde den stora altartaflan, föreställande Kristi döpelse, utförd af en konstnär i wårt eget land och några ståtliga kristallkronor nedhängde från det wädra takhwalfwet. I dessa kronor blänkte julmorgonen hundratal ljus och församlingens ögon blänkte den morgonen icke mycket dunklare af idel belåtenhet och andakt.

I dag talade predikanten till hjärtat gående ord, och då man strömmade ut ur kyrkan, erfor enhwar en känsla af tillfredsställelse. Därute sken middagsolen nästan warmt, himlen war högblå och blott en sakt wind förde ett och annat gulnadt löf till marken. Kvinnorna stannade i grupper på kyrkogården under fliligt samtal, man träffade bekanta från nära och fjär-

ran, de flesta logo, man räckte hvarandra handen med den vanliga hälsningen:

— Tackar, tackar ja, hur står det till?

— Tackar som frågar, hur mår ni själf?

— Ahja, Gud ware lof, det slarfwar af.

— I dag är stämman om skolan, Gud beware från större utfyllber, en stadars kvinna går under.

Norrgårds-wärdinnan, som hörde det sista utropet, steg nu fram.

— Man kunde kläda sig mindre grann, menade hon, så blefwe det något öfwer till skolan.

En ung kvinna med pärlor på tröjan knykte föraktligt på nacken.

— Swem ser om jag är lärd eller olärd, men alla se min granna tröja. Hon swängde om så häftigt, att tröjskorten lyftades högt upp.

Norrgårds-wärdinnan ströf henne vänligt på axeln.

— Människan ser det för ögonen är, men Gud ser till hjärtat.

Den unga flickan rodnade litet af blygsel och smög bort ibland mängden.

Männen gingo i stora hopar under lifligt samtal till den närbelägna sockenstugan, där ordföranden, församlingens kantor, reban satt wid det stora bordet. Man hade sällan inom kommunen öfwerwarit en så talrikt besökt stämna. Salen blef snart ända till trängsel fylld. Nils såg ängsligt på sin far, han tyckte att denna anblick icke lofwade godt. Mellangårds-husbonden satt i högsätet och pöste af högmöd, han gaf kyrk-wärden och hans son en nick, så liten, att den knapt bemärktes, det war påtagligt, att han ansåg sig wara den wigtigaste här och att han ingalunda ämnade wara en stum åhörare i frågan. Klofaren kunde just icke tala bra, han war förlägen och stammade stundom.

— Wi äro samlade, började han, för att = = = för att öfwerenskomma om förslaget att = = = att inrätta en fast folkskola.

Den unge pastorn, som wänt förslaget, tog först ordet:

— Vår tid fordrar ljus och bildning. Sen eder omkring, öfveralt i Finland ifrar man för folkets framåtskridande i lärdom och förstånd. Nästan hvarje svensk kommun äger en, många kommuner flere fasta folkskolor, wi äga ännu ingen. Det är skam, det är wanära, wi måste skynda, för att icke stå ett åtlöje för andra.

Här föll Mellangårds-husbonden pastorn i talet.

— Nu weta wi förwäl hwarför pastorn pålägger socknen dylika dryga utgifter, grannsocknarna kunde skratta åt oss och åt honom i spetsen, 30,000 mark och han slipper åtlöjet.

— Jag förstår ej att en man, såwäl ansedd som Mellangårds-husbonden, alls icke förstår värdera en dylik bildningsanstalt. Hwarför ej unna åt den uppväxande ungdomen det ni själf saknar, lärdom och omdömesförmåga? återtog pastorn litet hänfullt.

Mellangårds-Lars war en man, som icke tålte hån, han brusade upp i wrede.

— Jeg den bonde, som löper i herrarnas spår, de gå ofta i slingringar och krumbugter. Enhwar är karl för sin hatt och bonden har en röst med i laget.

— Sawäl, han har en röst, biföll kyrkwärden, som reste sig upp för att tydligare göra sig hörd och hwad den rösten anbelangar, kan han höja den till rätt och godt, Gud ware lof för tanke och förstånd! Wi hade inga skolor wi, och wiste ingenting därom den tiden, men hade jag ej hustru och en hop med barn, så jute jag, Gud fröjde mig, till först på skolans bänk och hörde på och lärde mig om världens gång. Wi måste tacka Gud för hwad han ger och kunskap tynger ej, den bördan kan man bära lätt och gladt. En fåwitst kastar bort den frukt, som bjudes, den kloke biter i och äter när han får.

— Men frukten skall betalas småningom, hwar tages det?

— Många händer göra lätt arbete och många wiljor stora wärf.

— Riktigt kyrkwärd, inföll pastorn med lifligt bifall, wi måste sträfwa framåt, stillastående blir slutlig återgång, wi få ej gå som kräftan i vår tid af wärksamhet.

— Vi ha en flyttbar skola, hördes nu en röst ur mängden, må barnen lära sig sin kristendom och katekesen framför allt, det lärda passar ej för bonden. Måntro det wärer förbar mellan bladen i historien och geografin?

— Låt barnen tröska på i några år och uppväg förden jen, jag tror att ni blir nöjd med saken, sade kyrkwärden fryntligt.

— Nåwäl, skyndade sig kantorn att nu infalla, wi äro således eniga om saken = = skolan bygges, jag skrifer det i protokollet.

Ett antal röster höjde sig.

— Nej, nej, wi bygga icke.

Det uppstod nu ett sorl, då alla talade och ingen hörde.

— Tystnad, tystnad! utbrast kantorn, men ordningen war engång störd och icke lätt att återfalla. Man hörde spridda yttranden om stora fordringar och dryga utgifter, medan andra åter menade att skolan nog war bra; men Mellangården såg på kyrkwärden med en blick, som om han welat säga: „bygg den, om du kan“ och kyrkwärden såg styft tillbaka såsom om han welat säga: „jag skall bygga den.“

De funnos, som yrkade på, att frågan skulle hwila några år, men pastorn blef het, han war en ögonblickets man och tykte ej om uppstosf eller långa förberedelser.

— Jag hade högre tankar om församlingen, widtog han, då sorlet någorlunda lagt sig. Jag trodde eder män med handlingskraft och styrka, men I ären sega stackare, som sky en utgift, hwilken skulle lända er och edra barn blott till fromma.

Kyrkwärden wiste att det ej war rätta sättet att besegra genom hån och häftighet.

— Jag tror, man ropar högre än man menar, sade han försökande att medla. Enhwar må ha sin tanke, men jag tror att många röster gifwas för den goda saken när man rätt betänker sig, och om jag känner rätt församlingen, så tror jag att man morrar först, men snart är blickad. Litet motstånd eldar, gå blott på godt folk, wi sänjas nog till slut, jag anar det.

Men Mellangården såg förargad ut, han kastade sin nacke bakåt som en eldig stridshäst, grannens tal föll honom ej i smaken.

— Kanske är det klokast om vi rösta, föreslog han morstt och spottade af idel högmod. Nils, som hittills futtit tyst, blef rödd af harm.

Att rösta är i dag kanhända icke riktigt klokt och jag är rädd det börjar lukta bränwin alltför starkt.

Skolpartiet skrattade. De wiste wäl att Mellangården under weckan rest omkring med bränwinsflaskan för att köpa röster och att dessa stodo färdiga att gala när som hälst, men Lars gaf Nils ett ögonkast, som tydligt sade: för det pratet will jag tukta dig engång. Men Nils blef icke rädd, han mötte blickten till och med så barskt att kyrkwarden hwisfjade.

— Det wore bäst om gossen min gick hem till mor, offkieligt barnsladder hör ej hit och tungans wapen får ej brukas förrän skägget wäyer. Man följde Mellangårds råd och skred till röstning efter alfabetisk ordning, men det war orowäckande för wännerna af skolan, ty motpartiet hade wurit till ett större antal än man anat. Flere nej än ja ljödo genom salen och pastorn gick fram och åter under andlös wäntan, grämelse och oro. Skulle hans förslag gå under, skulle det han tänkt sig ramla för ett antal själfwiske personers motstånd? Stunden blef alt mera farlig, hundra nej mot femtio ja, den stadars pastorn såg sina tankars wärk förintat steg för steg. Nu syntes till och med den lugna Norrgårds-Anders icke längre lugn, han ströf sig öfwer skägget, hostade och tog med iswer ordet:

— Det är samwetsjak att ropa nej, om hjärtat säger ja, wi måste minnas predikantens ord i dag: den falske kommer icke in i saligheten och hycklaren kan klappa på, men warder icke insläpt.

Det uppstod nu en rörelse wid dörren och ett antal röstberättigade smögo ut; man kunde se på Mellangårdens suramin att dessa woro af hans folk, kanhända af de wärswade. De öfwergåfwo honom fejt och flydde just när segern war nära, nästan afgjordt på hans sida.

Nu hördes åter dessa ja och nej i ändlös massa, tilsstunden kom då dessa obetydliga och korta ord med waksamt öga skulle hopsummeras. Man räknade och räknade, alt under

mängdens djupa tystnad, 800 nej och = = = här war en följande ödets lek = = = man räknade ännu en gång, men det war intet misstag: 800 nej och 800 ja, det war besynnerligt, förundransvärdt, man hade icke väntat denna utgång, detta slut på frågan.

Nils glömde att hans far bedt honom tåga. Han blossade af iswer, han war swettig, röd och varm.

— Ett enda ja ännu, ett enda ja och wi ha wunnit! utbrast han så högt, att ljudet af hans stämma trängde ända ut på gården. Lars gaf honom ögon, som han aldrig glömde. Då hörde man en kvinnoöst ur hopen:

— Afwen jag är röstberättigad, jag ger min röst för skolan.

— Det är lärarinnan, jungfru Lotta Stenwall, hon äger rätt att rösta, det är sant.

Männen gåfwo rum och jungfru Lotta trädde fram. Hon war en hurtig flicka, röd och wälwärdt, med en släta, stor och ljus, som nedföll på den breda ryggen. Hennes ögon woro kloka, lifliga och blå. Nils tyckte att hon war så ståtlig jungfru och han önskade att han haft mod att trycka hennes hand och tacka henne, ty det war hon som bringat räddning i den sak, hwars genomdrifwande han lifligt önskat. Att hon war så ung hade han ej kunnat tro, att hon war så wacker hade han än mindre anat, men att hon war lärd wiste han. Hon kunde läsa wäl i bok och kände världshistoriens kungar, hon kunde skrifa riktigt wackra bref och skrifter och wirkade och sydde lika bra som någon fröken. Nils suckade och önskade att han haft kunskap såsom hon, han såg på henne nästan med beundran och tyckte att hon icke alls såg egenfär och höglärd ut.

Kyrkwärden hjälade den unga lärarinnan med ett kraftigt handslag.

— Nå wälkommen, jungfru! Det war bra, ni kom i rätta ögonblicket.

Hon skrattade helt gladt och godt.

— Jag wille höra hwad kommunen tänkte i en fråga, där

det gälbe wetenskap och lärdom, wi kvinnor wilja alltid gärna weta nytt.

— Min son skall åka er till byn, därhemma väntar hustru min och jal och kammare stå färdiga att emottaga er.

— Då wet jag hwem som står framför mig, det är sjelfwa kyrkwärden, hvars hus jag nu skall gästa.

— Så är det och därborta står min son, han winkade och Nils kom fram, men såg helt tafatt och förlägen ut, han tummade om sin hatt och fann ej på ett enda ord att säga jungfru Lotta.

— Det gäller flere frågor, sade kyrkwärden, och jag dröjer kvar ännu en stund, men Nils må åka jungfru Lotta hem till ojs.

De unga gingo ut och Nils tog betslet, han önskade att Polle skulle brösta sig och dansa, när han spände honom för den gula kärran. Nils war nog den karl, som tyglade en yster häst, han hade kämpat mången gång med Polle, men behållit segern.

— Han bär sitt hufwud wacker, sade Lotta, då hon satte sig i kärran bredwid Nils.

— Ja, han är full af ungdomsmod och gör sig till för jungfru Lotta.

— Nog är det godt att äga ungdomsmod, men främa sig är icke i min smak, jag winnes ej genom tillgjordhet.

Hon skrattade igen, så hela raden tänder lyste fram. Nils saknade ej lust, men ord och mod att svara henne, han war ej nog bekant med jungfru Lotta för att wåga skämta, han hade ända ifrån barndomen warit blyg och tafatt. Han wille säga, att hon möjligen war swår att winna, synnerligast för en man, som icke ägde kunskap, men han sade ingenting, han bara såg på henne med en hastig blick. De åkte ganska fort och sågo redan byn skymta mellan granarna.

— Jag har aldrig förr besökt er wackra by, berättade nu jungfru Lotta, den ser rätt treflig ut på höjden där.

— Wår by går an och hwar och en af gårdarna har egen trägårdstappa.

— Med trän, som bära frukt, och nu är det ju äpple-tiden, smålog Lotta.

— Jawäl, det finnes söta och det finnes sura äpplen, jungfru Lotta har att välja.

— Jag tycker ej om sura äpplen och om sura miner, allting surt är obehagligt.

Han trodde att hon aldrig kunde vara sur, hon såg så solfensglad och treflig ut, han wille säga henne det, men fann ej ord och det blef alltså osagdt.

— Tror ni skolan blir besökt af många barn frågade hon, när de ätte upp till byn.

— Jag tror att det blir flere än ni mäktar hålla styr på, jungfru Lotta.

— Ni hyser ringa tankar om min makt, jag kunde kanske styra gossar stora som ni själf.

Nils blef röd. Han tänkte säga att han gärna wille lyda henne, men det blef nu åter osagdt, ty han kunde icke vara artig och därför kördes Polle under tystnad fram till trappan, där den ystra hästen frustade och höjde bringan högt i skyn. Så wigt och lätt sprang jungfru Lotta ned, att Nils ej ens hann räcka henne handen, och på trappan stod wärdinnan glad och fryntlig, medan barnen höllo henne fast i kjolen, undrande om lärarinnan skulle lugga dem om de i morgon icke läste bra ur nya testamentet. Men i stugan stod det stora bordet färdigt dukadt, wäntande på wärden och de unga. Gamla Norrgårds-mor, wärdinnans swärmor, som ej ofta orkade besöka kyrkan, hade tillredt tjock pannkaka till den unga lärarinnans emottagande. Den prydde bordet rund och gul och doftande, uppstjälpt på en tallrik, prunkande med röda kanter. Gumman hade ofwanpå strödt socker och de yngsta barnens ögon smögo wägelwis på jungfru Lotta och på kakan, under det de hwiskade och gissade hur stora delar farmor möjligen stod i begrepp att gifwa hwar och en af dem.

— Nå, låt oss höra hwad man sagt på stämman, bad wärdinnan, när hon lade fisken upp på fatet. Mellangårds-hus-

bonden åkte nyss förbi, men såg ej upp till fönstret och tyktes akkurat se ut som Prisse, när han fått en spark för något ofog.

— Han har fått en spark af jungfru Lotta, sade Nils och skrattade, den tror jag att han aldrig glömmet.

— Och han ger den nog igen engång, menade wärdinnan.

— Wäl att jag ej är en stadfare, föll jungfru Lotta in på stämt, jag sätter hårdt mot hårdt, wi få wäl se hwad han kan winna.

— Han winner ingenting, det är ju wi som wunnit, utbrast kyrkwärden, som just trädde in med anletsdrag, som skeno af belåtenhet, efter många strider få wi ändtligen en skola.

— Wi få en skola! ropade de små och sprungo fulla af förnöjsamhet kring stugugolfwet.

Wärdinnan wille låta älska dottern Rika passa upp jungfru Lotta och städa hennes kammare, men Lotta förklarade sig icke vara någon fröken, hon wille själf bädda och städa, hon war helt enkelt en torpardotter, som gått genom en folkskola i staden, hon hade aldrig ämnat gå ifrån sitt stånd.

— Det är icke bra, sade hon till wärdinnan, att folket tror folkskolan fostra upp herrar och fröknar. Lärdomen gör en icke för god för arbete, i andra land t. ex. i Schweiz besitta bönderna stor lärdom och wilja dock icke vara annat än bönder, hwart och ett stånd behöfwer bildning och ljus.

Wärdinnan tykte om detta swar och om den unga flickan. Hon bjöd ofta Lotta in till dem på mat och kaffe, fastän hon skulle hålla egen kost och Lotta wille gärna hjälpa till i huset, då hon hade ledigt ifrån skolan. De yngsta barnen tykte mycket om, då Lotta lekte med dem, medan modern hade göromål, de tykte att den nya wännen war så glad och snäll, hon uppfann så beundransvärdt förträffliga och muntra lekar, de kunde skratta sig till döds, då jungfru Lotta läste sagor för dem ur den granna boken, som hon hade i sin kista. Jungfru Lotta war just den, som alla kunde hålla af.

I skolan var det riktigt lärorikt att höra henne. Hon talade så högt och tydligt och så enkelt, att det minsta barn gangsta wäl förstod de lärdomar hon gaf. Själfwa Nils, som en gång stod wid dörren för att lysna, blef förwånad och det kom mången gång för honom att det varit härligt, om han haft en skola att besöka, då han war wid Kalles eller syster Nikas år. Han war för gammal nu att sitta där på bänken bland de små, men han hade lust att bedja jungfru Lotta låta honom slöjda i den stora salen medan hon höll på att lära, han skulle då få höra och bewara hwad hon sade. Nils röjde märkbar fallenhet för slöjd, han hade skaffat sig en swarfstol och stod jämt wid den, då han ej hade arbete för gårdens räknung inom eller utom hus. Han war en slitig gosse, nykter och ordentlig, men det war icke underligt med sådan far och mor. Han hade mycket swårt att inför Lotta komma fram med sin begäran och så kom det slutligen så bakvändt, tyckte han, han riktigt blygdes öfwer att ej kunna passa orden bättre, men den unga lärarinnan såg helt gladt på honom.

— Längtar Nils att weta mera än ni wet, wi kunde läsa någon ledig stund tillsammans.

Han kände hjärtat picke fortare af idel glädje.

— Men jungfru Lotta, jag är mycket olärd, jag wet ingenting, alls ingenting förut.

— Jag wet just icke håller altför mycket. Wi kunna läsa ur historien hwarje kwäll en timme och hela söndagskwällen sen = = = jag tror att wi då skrifwa hwad wi under weckan tänkt och gjort, det blir ju roligt eller hur?

Nils tyckte att det war så roligt att han icke ens fann ord att tacka henne.

— Jag skrifwer både dumt och orätt, sade han med sänkt ögon.

— Men det blir ju endast jag som ser det, Nils kan sedan bränna upp det om ni will.

Han tänkte åter tacka, men funderade så länge att det blef för sent för denna gång. Han tyckte att han ej war wärd så mycken godhet och det grände honom att han war så tafatt.

Männe icke jungfru Lotta skrattade inom sig åt en dylik tafattthet?

Nedergårds-husbonden war en annan karl, han war ej blyg och dum som Nils. Han gick hwar dag på herremanna-fäkt och promenerade med käpp i handen under jungfru Lottas fönster och hälsade ibland då han såg henne genom rutan. Han bar så fina kläder, glänsande och nya stöflar att det war tydligt att han tänkte någonting, och att den unga lärarinman war en del af denna tanke.

Nils kunde icke wara riktigt nöjd, han tyckte ej att jungfru Lotta borde sy wid fönstret i sin kammare, det trängde falla vindar genom rutan, hon borde draga sig till andra wäggen där det wäl war mörkare, men lugnare. Han hade aldrig förrän nu sett hwilken narr hans granne war, han war ej herre, men ej heller bonde, han war ett otting, hälften ett och hälften annat. Swad betydde de krumbugter, som han gjorde, ämnade han fria till den unga jungfrun?

Nils, som hittills Josef som en stock, begynte nu få underliga drömmar, han åt ej mer så friskt som förr och modern menade att han kanhända läste altför mycket. Han tyckte om septemberwällarna, de woro nu hans sol, hans lif. Då kl. slagit 7 och arbetet war slut därute gick han träda in i jungfru Lottas kammare, der hon och boken wäntade, men på det folket icke skulle prata, satt gamla mor och spann därinne. De hade redan hållit på en tid på detta sätt.

— Det surrar och den gamla hör för öfrigt icke riktigt bra, berättade en afton Nils.

— Nils menar att wi kunde prata och ej alltid läsa, sade Lotta under det hon slog sin bok igen.

— Nej, jungfru Lotta wet att jag är lika trög att tala som att läsa.

— Jag wet att Nils är trögare att tala än att läsa, ni lär er fort och kunde läsa mycket. Han hade ofta tänkt därpå, hans håg och längtan hade alltid stått till boken. Han såg på Lotta, såg den tunga ljuva slätan liggande på hennes axel, såg

att hennes kinder woro rödare än wanligt och han tyckte att hon war för wacker och för god för denna jord.

Han hade blifwit litet modigare dag för dag.

— Och tycker jungfru Lotta att det kunde blifwa något af mig?

— Blifwa något af en karlararl, som är så bra som någon annan? Nils är passlig på den plats ni innehar, enhwar kan samla wetande om man har håg därtill, men t. ex. seminariet, det tyckes wara just för Nils.

Från den källan tänkte han på rätta sättet att få far och mor bewekta, ty till seminarium måste han, det stod ej mer att ändra.

Det war i medlet af November, den sista månaden skolan kwarstod i Norrgårds, jungfru Lottas wärksamhet flyttades där-
 efter till andra sidan af socknen, långt ifrån Gräswidja och Nils' nu så glada källar skulle återgå till det förra, då han i sin fars sällskap slöjbade en spade eller räffa. Nils hade redan läst ett och hwarje, han kände något litet ur geografin och än mera ur historien, han skref just icke en wacker, men ganska läslig stil och om Lotta rättade många skriffer i hans uppsatser, så rättade hon ej så mycket tankegången däri, den war klar och tydlig. Nils tyckte att det war förunderligt att tredje månaden af Lottas wistelse hos dem redan ingått, aldrig hade höstmånaderna lupit så fort och han skulle säkert tyckt att lifwet varit skönt och gladt om icke Nedergårds-husbonden trädt emellan honom och hans fröjd. Nedergårds Gustaf war det förmörkande moln, som skymde hans glädje och det förgick knappast en dag, då icke den unga husbonden gjorde sig ärende till Norrgårds. An bad han att få låna ett än ett annat och stundom wille han rådgöra med kyrkwarden om ett och hwarje, då ju denne war äldre och mera förfaren i jordbruk, men det föll sig så olägligt, att Nedergården aldrig kom under den tid jungfru Lotta war systerfatt i skolan och det hände icke sällan att han träffade och en stund samtalade med henne. Hon war wänlig emot alla

äfwen emot honom, och Nils trodde till och med att hon ganska gärna samtalade med den unge husbonden, som kunde skämta och war söndagsklädd till och med på hwardagarna. Nils tyckte, att de minuter Lotta och grannas Gustaf språkade tillsammans, aldrig wille taga slut, han swettades erbarmligt därunder, stackars gosje. Han fann själf själlan lämpliga ord att rikta till jungfru Lotta, men grannen förde ständigt granna ord på tungan, till och med så granna, att Nils icke alltid förstod dem, och om jungfru Lotta skrattade därför att de granna orden woro orätt använda och orätt utjagda, så trodde Nils att hon skrattade därför, att de woro så kwicka och fina.

Det hade plötsligt blifwit sträng köld, det stora träsktet, som låg nära byn, war starkt tillfruset och ett tunt snötäcke betäckte marken. Nedergårds-husbonden skulle ställa till kalas och det war helt säkert för Lottas skull, menade Nils. Man skulle ordna kappförning på träsktet, som låg nästan spegelblankt och lockade med sin jämna yta. Hwar och en, som hade en god häst, kunde anmäla sig som deltagare i kappförningen, de öfrige kunde förlusta sig med att åse tästlingen. Sex bönder anmälde snart, att de hade hästar, som stode färdiga att pröfwa sin trafikwarekonst, hwar och en af de sex trodde sig segra och bland dem war Nils med kyrkwärdens eldiga Polle. Han kände sin frustande wän och hoppades för Lottas skull att blifwa segerwinnare. Hon hade nys hållit wad med Nedergårds Gustaf om att Nils skulle winna, de hade hållit om ett litet kaffekalas och hon war säker på sin sak, ty hon kände Polle, men Nedergården menade att Mellangården nog komme att taga winsten med Snoppan. Lotta war så lifwad för saken att hon beslöt gifwa „Fänrik Ståls jägner“ som pris åt den segrande. Nils tyckte att han hållre wille bö än lämna priset åt någon annan och han kunde icke sofwa en blund natten före den afgörande dagen.

Wädret war lugnt, ehuru himlen war tämligen mulen. En stor människomasja samlade sig wid träskstranden, där man låtit uppflå bänkar för de inbjudna kwinsfolken. Twå muntra spelmän spelade polskor på stranden och efter kappförningen skulle man dansa i Nedergårds stora salen. Både flickor och gos-

far väntade sig mycket roligt, man skämtade och skrattade så högt, att det hördes en half werst framåt vägen. Jungfru Lotta bar „Fänrik Ståls sägner“ i grant band under armen, hon såg finast och nättast ut i hela skaran och församlingens sprättaktige orgelnist förärade henne två stora röda äpplen, hvilka han köpt af en gumma, som gick med sin korg på armen och sålde frukt i den stora mänskohopen.

Nu förde de täslande fram och jungfru Lottas ögon blänkte af fröjd; hon wiste nog hwem som skulle taga priset och aldrig hade hon sett Nils så ståtlig och så wacker som i dag, hon kunde icke taga blicken ifrån honom och kanske såg han det, ty han smålog, då han satte af i traf öfwer det hwita glittrande isfältet och man märkte snart att Polle war den främsta af de sex, ehuru Snoppan höll sig tämligen i jämbredd med sin granne. Åskådarne kunde icke länge riktigt tydligt se de täslande, som ilade framåt med windens fart, men Lotta wiste nog på hwem hon skulle hålla ögonen och såg med fröjd att han ännu war främst i raden; men plötsligt slog hon sig för bröstet och ett utrop af förskräckelse gick öfwer hennes läppar, Polle hade wändt och satte af mot stranden inåt skogen. Hon såg en man som tumlade på isen, men som åter hastigt reste sig, hon såg att det war Nils.

— Det står ej riktigt till med gossen, sade kyrkwarden, som blef blef af harm.

— Det skedde något underligt, bifogade wärdinnan. Hon hade äfwen haft förhoppningar på Nils och Polle. Hvad angick det numera Lotta hwem som segrade, hon såg ej längre framåt, hon såg ned på snön wid sina fötter. Hon hade tänkt på denna dag så mycket och nu stod hon där helt sorgsen och beswiken. Skulle Nils ej blygas att nu wisa sig bland folket? Stackars Nils, hon hade welat trösta honom.

Det uppstod snart ett sorl bland mängden.

— Det är Mellangården som har wunnit. Hej, hurra för Snoppan och dess husbonde!

— Mellangårds-husbonden bar sitt hufwud högre nu än

någonsin, han ströt sin lilla snabba häst på länder och såg stolt och själfbelåten ut.

— Hon är min skatt det lilla kräket, sade han. Man trängde fram för att beundra hästen, hur gammal var hon, huru mycket hade han betalat för sin häst och huru mycket hafre åt hon dagligen?

Men medan man beundrade den lilla Snoppan märkte Lotta Nils, som kom med manliga och fasta steg. Hon trodde att han skulle hänga hufwudet och blygas, men aldrig hade han sett fäckare och manligare ut än denna stund. Han var ej den som lät en motgång nedslå sig, han wände sig till fadern, som med mörknad uppsyn mötte honom:

— Han står i stallet wälbehållen, torpar Mickelson tog fatt i honom. Ni såg wäl far, att meden losnade och att jag slungades ur släden. Enhvar har någon mening om det skeddä och jag har min.

— Ja, släden war en duktig en, förfätrade hans far, det måste varit ottyg med i lefen.

— Ahja, jag tror att någon krossat meden för att wälla mig en dylik skam.

— Swad säger Nils, föll Lotta in med häpnad, det wore ju ett nidingsdåd, ett straffwärdt brott.

— Jag såg engång två ögon, som icke bådade mig något godt, jag kan ej glömma dem.

— Nu wet jag hwem ni menar Nils, han wille icke bli besegrad än engång.

— Jag hörde wäl en knakning då jag jatte mig i släden, men gaf ej mera aft därpå än på den stöt han gjorde, då jag förde ned på isen.

Norrgårds Anders såg funderjam ut.

— Dnda makter spela med, jag märker det.

— Men låt oss tiga med vår tro, bad kyrkwärdskan, ondt tal gör ingen glad och frid och sänja äro goda tomtar. Tror ni han kan wara nöjd, då han wann priset genom ränker och försåt?

— Alltid will ni mor att man skall tåla allt af honom, utbrast Nils. Jag har lust att skjuta salt i hälarne på honom någon skymningsstund.

— Prät och skräfwel, sade kyrkwärden misshöjd, skedt är skedt och hämb will jag ej höra talas om. Är han en skurf, så får du därför icke wara det, och därmed basta, pojke.

— Tänker jungfru Lotta gifwa bort den granna boken, så lär Mellangården wara den som får den, sade Nedergården, som stoltserade i wacker päls och själfkiunsmöjsa.

Jungfru Lotta såg just icke willig ut, men hennes ord stod fast och hon gick bort till Mellangården med den wackra boken. Han ströf mösjan högre, såg med hån på gifwarinnan, bladdrade i boken och brast därpå ut i skratt.

— Gåhå, jag tror det är en bok med granna wisor. Sjunger icke, lilla jungfrun, hon kan hålla boken själt och drilla ur den bäst hon gitter. Han gaf tillbaka priset, som enhwar med tacksamhet bort emottaga, medan han förtroligt nöj i Lottas kind.

Hon steg flere steg tillbaka, röd af grämselse, hon förstod så wäl att Mellangårds-husbonden icke wille smeka, men förarga henne, ty han höll helt wist i minnet stunden, då hon gaf den röst, som wällade hans nederlag på sockenstämman. Jungfru Lottas dyra, wackra gifwa blef försmädd, knappast fans det någonting, som kunde reta henne mer. Utan att betänka sig sprang Lotta upp på bänken, som stod närmast därintill. Hon höjde häftigt rösten:

— Mellangårds-husbonden wisar tydligt att han ej förstår den stora skalden Runeberg och därför ger jag boken nu åt den, som utan twifwel skulle wunna seger, om ej en elak tomtensnisse bräckt hans starka släde, som ännu i går war ofskadd. Nils må komma fram och taga boken, han har mer än wäl förtjänat den.

Nils steg fram med fröjdefulla anletsdrag, han bockade wist litet tafatt, men såg så lycklig ut, att folket icke kunde låta bli att ropa ett hurra för honom. I Mellangårdens ögon

läste man, att om ej Lotta varit kvinna, skulle han känt lust att skaka henne.

Nedergårds-husbonden bad jungfru Lotta taga plats i släden, han wille åka henne hem till gården, där kalaset skulle stå och dansen börja. Snart samlades en mängd af gäster och man fringbjöd kaffe, varmt och doftande, med twänne forters bröd. Kort därpå spelade spelmännen upp en wals och wården swängde om med jungfru Lotta gladt och lifwadt.

Hon war klädd i ljusblå ylleklädning med en spets fringhalsen och Nils tyckte att han kunde se sig blind på henne, hon war rosigare, gladare och nättare än någon af de andra flickorna. Hon dansade som herrskapsfolk, så lätt och wäl. Men Nedergården förde sig ej bra i dansen, så herre han än wille wara, tyckte Nils, men kanske war det endast afundsjukan som i kwäll kom Nils att se så många fel hos grannen. Stackars Nils, det war hans tro att Lotta hälst af alla dansade med Nedergården och han nästan swettades af ångest, ehuru han ej dansat själf ett enda steg. Han wågade ej bjuda jungfru Lotta upp till dans, kanhända skulle hon ej tycka om det och därför dansade han icke alls, han stod wid dörren och såg på huru hon blef rödare och gladare wid hwarje dans. Men bort till honom såg hon knapt en enda gång, hon hade tydligt glömt att han fans där.

Att Nils ej dansade kom byns flickor på den tanken att han blygdes för sitt nederlag på isen, men andra menade att han kanhända bröt sin fot i fallet, de kommo alla öfwerensdäri att det war skada att de gingo miste om en swäng med Nils, ty han war den som kunde dansa bäst bland bygdens alla gosfar. Man bjöd på win och Lotta tömde glasjet ända till sista droppen, hon war ej någon pjäfig flicka och nu dansade hon än engång med wården på den glada festen.

— Jag wille dansa hela natten utbrast hon.

— Jag wille dansa hela lifwet om med jungfru Lotta, sade Nedergården, som war styf i tungan af det myckna winn han druckit.

Lotta antog att han skämtade, hon skrattade åt sådant prat.

— Det är winets språk, husbonden talar, jag är owan wid ett sådant och förstår det icke.

— Då är jungfru Lotta både döf och blind, jag tänkte mina ögon sade mer än tungan.

— Husbondens ögon skwallra om en skalk, som bor därinne.

— Måhända är jag icke alltid skalk, det kniper engång och nu måste jag ha jungfru Lotta eller ingen. Ni har hört det nu och kan bestämma

— Jungfru Lotta blir det säkert icke, men en annan blir det kanske snart.

Han såg allvarsam och helt högtidlig ut, han tog en ring från fickan och försökte smyga den i Lottas hand.

— I morgon bringar jag er flere gåfwor, sade han och nickade förnöjd.

Jungfru Lotta märkte att det icke mer war lek.

— Nej aldrig, aldrig! utbrast hon och sköt hans hand med gåfwan häftigt bort.

Hon smög sig bland de andra flickorna och wille glömma hela friartalet. Men Nedergården tömde glas på glas, han sökte dränka grämelsen och forgen, han war uppriktigt sorgsen, ty han trodde sig ej kunna glömma Lotta. Så hade han trott mången gång förut, men om en tid höll han en annan mera kär än den, med hwilken han trolofwat sig. Han war nu engång sådan, han hade fått ett wankelmodigt hjärta och det skulle kanske alltid blifwa så.

Nils, som sett att Nedergården och jungfru Lotta warit inbegripna i ett lifligt samtal, trodde nu att alt war gjort och att hon trott de löften, som han gifwit. Den stackars gossen tyckte att det ej war wärddt att lesa längre och han lät sitt hufwud hänga ned mot bröstet, tungt och halft förwirradt.

— Jag trodde att ni kunde dansa, Nils.

Han ryckte häftigt till, det war ju Lottas röst.

— Nils kan wäl icke dansa eftersom ni står som smidd wid dörren hela kvällen.

— Är icke dansen glädje, jungfru Lotta?

— Wisst är den glädje, man är glad, då man är ung.

— Nej icke alltid, ungdomen har ock sin sorg.

Hon tänkte att han talade om äfventyret under åfningen och tog hans hand.

— Onödig sorg är ingen sorg, kom låt oss dansa!

Han slog sin arm om hennes lif och lyfte henne högt. Han wille hwirfla bort med henne långt, dit ingen kunde hinna dem. Han tyckte att han aldrig burit lättare och bättre börda. Den långa flätan fladdrade, det war som om den snärjt sig kring hans hjärta för att ewigt hålla honom fången.

— Nils, det war en härlig dans! Hon såg på honom gladt och varmt.

— Ja, jungfru Lotta, jag kan aldrig glömma den.

Han smög från salen och war sedan icke synlig bland de andra. När teet blifwit drucket wille Lotta hem. Hon tyckte icke om det lif och skral, som nu begynte bland en del af männen. Själftwa wärdens röst war högre än de andras, han hade altför flitigt brukat rom och punschbuteljen. Kyrkwärden, som tömt andra toddyglaset, war beredd att taga afsked och familjen ifrån Norrgårds war den första, som bröt upp från festen, hwilken fortgick hela natten, medan Lotta sof och drömde om den glada dagens små tilldragelser.

Ändtligen hade Nils fått fars och mors bifall till planen att genomgå Nykarleby seminarium och nästa wår skulle han anhålla om inträde i lärowärket. Man trodde att Nils skulle bli som förr, glad och fryntlig, då han genomdrifwit sin önskan, men kyrkwärden kunde ej längre förstå sin son, som fortfor att sorgset hänga hufwudet. Wärdinnan började begripa ett och annat, men då jungfru Lotta war hennes gunstling lät hon saken ha sin gång, utan att meddela sin man någonting därom.

Lottas wistelsetid i Gräsvidja Norrgårds war nu tilländalupen, det war just kwällen före hennes afresa. Som lärarinna hade hon haft sina sorger, men äfwen sina fröjder. Sorgen

bestod däruti att Mellangårds-husbonden, efter några wecfors förlopp, tagit båda sina barn ifrån skolan, förklarande att de icke lärde sig annat än olater och puts. Lärarinnan hade låtit dem springa och leka en stund mellan hwarje timme, detta fann Mellangården högst olämpligt och när Lotta förklarade att krogen fordrade rörelse och att häljan af träget stillasittande tog skada, menade Lars stormodigt att den saken förstod han bättre; barn måste tvingas till stillhet i skolan, hemma sprungo de nog till fylles och förde owäsen. Han påstod att skoltimmarnas antal dagligen woro altför få, sex timmars läsning i skolan war för litet, hon borde öka dem till åtta och när Lotta förjåkrade att såwäl elewer som lärarinna skulle ledsna och tröttna wid så strängt arbete, förklarade han, att hon war en lat jänta, wille lefwa lätjefullt på kommunens bekostnad, och så tog han båda barnen hem med sig och Lotta gret bittra tårar den dagen; men kyrkwarden tröstade henne, menande, att då hon wann erkänsla af så många, så borde hon icke låta trampa sig i stoftet af en hämdgirig man. Hon kunde höja upp sitt hufwud lika stolt som Mellangården, ty de funnos, hwilka tyfte henne wara lika god som någon annan lärarinna, kanske bättre, och så ströf han wänligt hennes hår och hon blef glad igen och gjorde arbetet med lust och fröjd.

Hon hade ock sin fröjd, och den bestod däri att hon examensdagen skördade beröm. Pastorn, som ahört förhöret, tackade i det tal, han därefter höll, den unga lärarinnan för den osparda möda, hon nedlagt på ett arbete, som, om det också stundom syntes utan framgång, dock i en framtid komme att bära frukt, glädjande för hela församlingen, men synnerligast för henne, som utfått fröen. Lotta war mycket trött den dagen af oro och bekymmer, hon war ännu så ung och arbetet war swårt, men hon tackade innerligt Gud om kwallen för den hälja och förmåga som han skänkte henne.

Man höll på att släpa byggnadswirke till den nya skolan, som efter twänne år skulle träda i wärksamhet. När nu skolpartiet med en enda öfwerwägende röst fått sin plan genomdrifwen, uppstod den kinkiga twistefrågan hwar skolan skulle

byggas. Många lifliga twister utkämpades på kommunalstämorna, förrän man äntligen beslöt att inköpa ett litet hemman i närheten af kyrkan. Platsen war wäl wald, tack ware kyrkwärdens goda omdöme, ty han war dock hufwudet i företaget, och genom ritningen, som man anskaffat sig, kunde man se huru prydlig den blifwande skolorbyggnaden skulle stå däruppe på fullen, stoltserande öfwer hela näjden med den wackra fasaden wänd emot stora förwägen. En stor del af motpartiet hade redan blifwit ifriga för saken, glömt sitt groll emot skolan och öfwergått på skolwännernas sida, ty det war ju ändå ståtligt och fint att äga ett stort wackert skollhus med weranda och trädgård, äng och potatisland.

När Lotta inpackat alla sina saker i den stora reskistan, fette sig gamla Norrgårds-mor åter till spinnrocken därinne, smågnolande wid hjulets ewinnerliga surrande. Wärdinnan syslade i stugan och gamla mor tänkte smått att hon åter tillredde pannkakor till en liten affkedsfest för Lotta, åtminstone hördes då och då ett misstänkt frälsande, såsom när man wänder pannkakor, och barnen sågo så owanligt hemlighetsfulla och skälmiska ut. Någon öfverraskning war det wist, den slutsats gjorde gamla mor af ett och annat.

Nils kom för sista gången in i Lottas kammare för att till sammans med henne läsa och skrifa. Han gick med nedslagna ögon och wågade blott sällan se upp, han hade nog kommit på det klara hwad Nedergårds Gustaf beträffade, men han war förwisdad om att Lotta icke alls tänkte på honom, den stackars enfaldiga Nils, som stod så mycket under henne i lärdom och bildning. Det räckte många långa år förrän han kunde träda fram i jämbredd med henne, och manne hon skulle stå kwar och wänta på honom? Han wände sig bort då han märkte att det icke stod rätt till med ögonen, det wore äntligen skam för en man att gråta i en flickas närwara.

— Jag har tänkt att wi än engång kunde skrifa våra tankar, Nils, ni har på dessa tre månader öfwat er gansta bra.

— Och jungfru Lotta har ej skrattat åt mig, tack för det!

Hon såg minfann ej ut som om hon hade lust att skratta. Hennes glada uppsyn var i kväll förmörkad, gamla mor gaf icke aft därpå, men Nils så mycket mera. Lotta sade ingenting, men tog ur lådan papper, bläck och pennor, de satte sig wid hwar sin ända af det hwita bordet för att tänka först och sedan skrifwa.

Hittills hade Lotta alltid förrän Nils fått klart för sig det ämne, som hon önskade i skrift behandla, hon hade skrifwit rasft och fort och wäl och varit färdig minst en timme före Nils, som med beundran läst de wackra tankar, hon i skriften nedlagt. Men denna kväll war alt sig olift. Det war Nils, som först tog pennan, Nils som skref med sådan fart, att swetten steg i pärlor på hans panna och Lotta undrade inom sig hur han sista kwällen kunde glömma alt det ledsamma och finna något ämne, som war wärdt att skrifwa om. Hon kunde icke finna någon fröjd att sitta lutad öfwer papperet och hon nästan harmades att Nils ej håller pratade, då det war sista aftonen de sutto där tillammans.

Hon kunde icke få ett ord på papperet, åtminstone ej något, som war wärdt att kwarstå, hon strök och strök tils det blef idel streck och plumpar och till slut blef det omöjligt att betwinga sig, hon lutade sin panna emot bordets kant och kwarfatt så.

Det hände stundom att hon såg förstulet upp till Nils, som endast skref och icke en sekund bemärkte henne. Hon wiste nu så wäl att det war endast lärarinnan, som han sett i henne, och det kom en tyngd och ängslan öfwer hennes själ, som hon ej förr förnummit; hon undrade och estertänkte hwarför hon hittills varit glad och fryntlig, wärlden war ganska mörk och tung, hon trodde att hon aldrig mera skulle skratta. Till hälften hörde hon på gamla mor, som sjöng, och tykte att den gamla war förryckt, som hade lust att sjunga än i lifwets höst, gummans wisa gjorde henne ännu mera dyster.

En timme hade kanske gått när Nils war färdig med sin uppsats. Han slängde pennan långt ifrån, strök med handen öfwer pannan och steg upp. Han tyktes vara rolös, nästan rädd.

— Nils har varit mycket flitig, sade Lotta, icke utan harm, hon kunde ju ej glömma att han icke pratat sista kvällen.

— Där har jungfru Lotta mycket att förfasta och just ingenting att gilla, sade Nils med låg, men häftig röst.

Hon wille taga papperet, men han sprang försträckt och wille häjda henne.

— Nils är rädd i dag, försökte hon att skämta. Han skämtade ej alls, när han till hälften med och hälften mot sin wilja råkade henne papperet.

— Tag det jungfru Lotta, jag är rädd, och det för första gången i mitt lif.

Och han sprang ut så häftigt, att hon icke kunde häjda honom.

Man kan ej säga att det war en wacker stil, som jungfru Lotta nu med fina blickar läste och raka woro icke håller raderna, som kostat Nils så tråget arbete.

„Sag wet att det är galenskap, ja bara galenskap att säga det. Det war engång en gosse, som man gifwit namnet Nils och han blef kär. Han kunde icke hjälpa det, det kom så häftigt öfwer honom som en febersjukdom. Han hade ingenting att hoppas, han förstod så wäl, att flickan icke kunde hålla af en olärd och en tafatt gosse, därför tyckte han att det ej war värdt att lesa och han bad till Gud att snart få dö, ty från sitt kärlekskwäl blef han ej nånsin mer befriad. Han wille glömma genom tråget arbete, men det war icke mera rätt med Nils, han hörde underliga saker, när han tröskade i logen, tyckte han att slagen ljödo Lotta, Lotta! Och så lämnade han logen och tog yran, men wid hwarje hugg så ljöd det åter Lotta, och så fastade han yran bort och gick till hemmet för att se på henne. Men det kom en dag, då Lotta reste, och då kunde Nils ej längre tåla, och så war det slut med jagan, måne Lotta skrattade åt den och honom.“

Lotta blef först röd och sedan hwit, hon läste om och om igen de lika kroliga som kärleksfulla raderna; hon tyckte att det blef så ljust och gladt därinne, hade gamla mor wäl tändt en lampa till? Hon såg sig om, men där satt gamla mor och

sjöng och märkte ingenting, och hjulet furrade och tråden gled på rullen, medan Lotta satt och skref med anledtsdrag så glada och så skinannde, ja gladare och mera skinannde än förr.

„Om Lotta skrattade åt jagan och åt Nils? Hon skrattade af lycka och glädje. Det var engång en flicka, hennes namn var Lotta, och hon höll en gosse kär, som hette Nils. Han hade varit god åt henne äfwen utan lärdom, ty han var en hurtig gosse, läck och klok, just sådan som hon tänkte sig en karlskarl, men Nils var icke nöjd med det han fått, han wille hafwa ljus och lärdom och hans flicka stod beredd att wänta tills han samlat wetande och kunskap, ty hon ägde ju hans kärlek och kärlek var den sol, som lyste henne.“

Då hon slutat skrifwa stack wärdinnan in sitt huswud.

— Wänta wänta, det är icke tid att skrifwa längre, wänta min.

Lotta hopwet breswet medan lilla Rika inberättade att något fanns på bordet, men hon wille icke säga hwad, kanhända kunde Lotta gissa det? Men Lotta brydde sig ej om att gissa.

— Svar är Nils, är han i stugan?

— Nej, han tände lyktan och gick ner till stallet.

— Jag skref en liten saga, Rika, kanske will du föra den till Nils i stallet?

— Det gör jag, men will jungfru Lotta sedan läsa den för mig?

— Jag hinner ej, jag reser ju i morgon.

— Ja, det är sant och därför kan jag icke vara riktigt glad i kväll.

Wärdinnan undrade då Nils en stund därpå kom hwisslande från stallet, men hon var klok och gissade att det kanhända blifwit klart emellan dem. Hon önskade att allt war godt och wäl, ty Lotta hade blifwit henne kär. Hon låtsade likwäl ej märka något och hennes man bemärkte intet alls, fastän han lade märke till att Nils war glad som förr.

— Ja, ja, de ungas lynne är som wäderilen, sade han, som stundom rycker till, men åter lugnar af.

— Gud gifwe alltid lugn och soliken, inföll här wärdinnan med en skalkfull blick på Nils och Lotta.

Tre år hade den nya skolan redan varit i wärksamhet, talrikt besökt af såwäl gossar som flickor och församlingens wärksamma pastor war den nya skolans inspektor. Pastorn, som med stor tillgifwenhet omfattade kyrkwärden och hans familj, hade utwärfat att läraren i goss-skolan antagits på endast tre år och att tjänsten därefter skulle tillfalla Nils, som med allwar och flit på seminariet omfattade sina studier och alltid wid sommarferiernas början återwändt med godt mod och godt betyg.

Lotta, som numera af Norrgårds ansågs som en dotter i huset, hade ofta varit inbjuden dit, synnerligast den tid, Nils wistades i hemmet, och hon fortfor att sköta sin skola med flit och ihärdighet. Det rådde stor saknad isynnerhet bland församlingens skolwurna barn, men äfwen bland de äldre, då Lotta på wären uppsjade sin tjänst, ty fram på sommaren skulle bröllopet stå och Nils fick redan på hösten efter sitt utdimitterande från lärowärket beträda tjänsten i den nya folkskolan.

Nedergårds Gustaf hade snart glömt sin sorg och gift sig, några månader efter det widtberöftade kalas, han hållit för Lotta. Man påstod att hans unga hustru icke tillät honom att se så kärligt på bygdens flickor som förr, och hans affärer woro nu så skraka, att hemmanet skulle säljas följande månad.

Mellangårds Lars war lika stormodig som för fem år tillbaka, spjånade emot allt nytt och widhöll det gamla. Mellan honom och kyrkwärden war det aldrig riktigt bra, men Mellangården kunde icke få någon sak med Norrgårds-familjen, då denna alltid war mild och undfallande.

Det war i dag en riktig högtidsdag i Norrgårds. Nils wäntades hem från seminariet, utlärd och wälfräjdad. Lotta hade varit där en hel wecka för att hjälpa wärdinnan att skura och fjäsa och nu war hela familjen ikädd högtidsdrägt, färdig att emottaga och wälkomna Nils. Kyrkwärden såg icke litet belåten ut, där han gick af och till öfwer stugugolfwet, blosfande wäldiga tag ur sin pipa och wärdinnan war riktigt strålande i

den nya bomullsklädningen, som Lotta sytt åt henne. De yngre barnen hade vuxit upp, Kalle och Rika woro till och med nattwardsgångna, för öfrigt war alt såsom förr i Norgårds. Gamla mor hade blifwit något knäswagare, men spann ännu, fastän tråden ej blef så fin och jämn som förr.

Lotta, fem år äldre än den dag hon wärlade saga med Nils, såg glad och fryntlig ut. Hon nyttjade nu den stora slättan uppfäst i nacken och uttrycket i hennes ögon hade blifwit så trofast och varmt. Hon blickade gång på gång ut genom stugufönstret, det föreföll henne i dag swårare än wanligt att wara tålig. Det war nästan ett helt år sedan hon sett Nils, och breswen kunde wäl säga hwad han tänkte, men icke huru han såg ut. War han manligare och präktigare än förr? Han kunde knappast wara det, han hade alltid synts henne just sådan en man bör wara.

— Syns dig wäntan kanske lång, Lotta? skämtade kyrkwärden. Det gör ungdomen godt att pröfwas.

— Mången brud får wänta på en fästman, som är trolös och som aldrig återkommer, sade Lotta, jag må prisa Gud att Nils är trofast.

Kyrkwärden myste af belåtenhet.

— Gosjen min är mera wärd än guld, han har ett hjärta varmt och godt.

— Ja, jag will göra alt att wara honom wärdig, mor. Hon såg i samma ögonblick en färre swänga om i tröfkningen af wägen. Det war han, hon kände honom mycket wäl! Hon sprang ut på trappan, nedför trappan, utåt wägen för att först af alla hälsa honom. Hon war så röd, så varm, så glad och lycklig. Hans det wäl en flicka afundswärd som hon? Hon trodde icke att det kunde finnas någon.

— Låt dem wara, sade kyrkwärden och såg leende på hustrun, som steg upp.

— Må Gud wälsigna dem! bad hon andäktigt, sköt weden högre upp i spjeln och lyfte kaffepannan ifrån elden. Hennes gosjes wälkomstdryck stod rökande och färdig.

*Direktionen för sällskapet „Svenska Folk-
skolans Vänner“:*

Verkställande direktör: Doktor W. Grefberg, adr.:
H:fors, Mikaelsgatan 3.

Ledamöter: Professor G. Asp.

„ „ A. O. Freudenthal.

„ „ M. G. Schybergson.

„ „ M. V. af Schultén.

Suppleanter: Med. Lic. L. V. Fagerlund.

„ Doktor Axel Lille.

Sekreterare: V. Häradshöfd. Alfred Norrmén, adr.: H:fors,
Alexandersgatan 17.

Kassör: Kassör J. H. Sjöholm, adr.: H:fors, L. Robertsg. 13.

Vaktmästare: Kontorsföreståndaren Viktor Westerlund, adr.:
H:fors, Heleneg. 3.

— Skrifter —

utgifna af sällskapet

Svenska Folkskolans Vänner.

Första häftet: **James A. Garfield**, president i Nord-amerikas Förenta stater. Lefnadsteckning, bearbetad eft. W. M. Thayer m. fl. Bokhandelspris: 40 penni.

Andra häftet: **Emigrationen**. Tvänne uppsatser i en af dagens brännande frågor. Bokhandelspris: 40 penni.

Tredje häftet: **En byhistorie**. Teckning ur folklivet af Parus Ater. Inhemskt original. Bokhandelspris: 20 p.ni.

Tillkännagifvande.

Manuskript till folkskrifter, behandlande ämnen ur fäderneslandets historie och geografi, naturalhistorien, skildringar af seder och bruk, lättfattliga framställningar af frågor rörande landets samhällsskick och statsrättsliga ställning m. m., uppköpas af sällskapet „Svenska Folkskolans Vänner“.

Direktionen.
